

П. П. Ротач, О. П. Ротач

Познанський Борис Станіславович

ПОЗНАНСЬКИЙ Борис Станіславович (криптонім — П-ский Б.; 25. 04(07. 05). 1841, м. Стародуб Чернігівської губ., нині місто Брянської обл., РФ — 27. 09(10. 10). 1906, Північний Кавказ) — письменник, етнограф. Походив зі стародавнього подільського шляхетського роду. Деякий час його батько вчителював у Полтаві, а сам він навчався у місцевій гімназії. Закінчив Білоцерківську гімназію (нині Київська обл., 1859), студіював в Університеті святого Володимира в Києві (1859—61). Збирав етнографічні матеріали, особливо його приваблювали місцевості, пов'язані з історією козацтва, належав до гуртка «хлопоманів», згодом був членом «Старої громади». Залишивши навчання, оселився в с. Дударі (пobl. Канева, нині Черкаська обл.). Тут він навчав грамоті селян, читав їм українські книжки, пояснював основні положення реформи 1861, а також займався народознавством, записував пісні; надрукував в «Основі» нарис «Лист з Дударів». П. не поривав зв'язків зі своїми друзями з українофільського руху В. Антоновичем, Т. Рильським та ін. У квітні 1861 був заарештований, у супроводі двох солдат побував на перепохованні Т. Шевченка на Чернечій горі біля Канева. Після звільнення повернувся в Дударі. Працював на Київщині та Катеринославщині, де 5 липня 1866 був знову заарештований і згодом засланий під суворий нагляд поліції у Воронежську губ. 1870 йому дозволили жити «у всіх містах імперії, крім столиць, столичних губерній і Західного краю». Мешкав спочатку в Павловську, потім — в Острогозьку (обидва — Росія), де був повіреним у судових справах при окружному суді, пізніше оселився на Північному Кавказі. Проводив етнографічні дослідження серед місцевого українського населення. З початком виходу журналу «Киевская старина» став її активним автором. Надрукував у ньому українські пісні «Ой на біду, на горе козак уродився» та «Бондарівна», записані у 1860-х рр. на Канівщині («Две старые украинские

песни и по поводу их», 1885, т. 13, № 10), а також статті «Воспоминание из недалекого прошлого: (О школе и грамотности в Киевской губернии)» (1885, т. 11, № 2), «Воронежские хохлы: (Из случайных заметок, воспоминаний и наблюдений)» (там само), «Воспоминания о польском восстании в Украине 1863 года» (там само, т. 13, № 11, 12), «Разбойник Тараненко» (1890, т. 30, № 7, «Документы, известия и заметки»), «Картины моего прошлого» (1892, т. 36, № 2, 3; т. 37, № 4), повість «Попок: [из быта донских малороссов]» (частина 1 — 1894, т. 44, № 1—3; т. 45, № 5; т. 46, № 8, 9; частина 2 — 1898, т. 63, № 10—12; 1899, т. 64, № 1, 3; т. 65, № 4, 5; т. 66, № 7), п'єсу «Картинки сучасного селянського побуту: (Не задля кону)» (1900, т. 68, № 2), розвідки «По поводу статьи Ц. Г. Неймана о Бондаривне» (1902, т. 77, № 5, «Документы, известия и заметки»), «Кое-что о козаччине на Украине в 1855 году» (1905, т. 89, № 4) та ін. У часописі «Зоря» (1886, № 7, 8, 13, 24) вмістив статтю «Весна в українському селі», у «Трудах XII Археологического съезда в Харькове 1902 г.» (т. 3, Москва, 1905) — працю «Одежда малороссов». Посмертно побачили світ «Воспоминания Б. С. Познанского» (журнал «Украинская жизнь», 1913, № 1—5; окремих відбиток — Москва, 1913) та «Дополнения и материалы по истории написания воспоминаний» (там само, 1913, № 10; 1914, № 3, № 8—10). Його іменем названі вулиця та провулок у Дніпрі.

Рекомендована література

1. Григорович М. [Рец. на «Воспоминания»] // Рада. 1913. № 169;
2. Михальчук К. П. Из украинского былого: (К воспоминаниям Б. С. Познанского) // Украинская жизнь. 1914. № 5—6;
3. Міяковський В. Б. С. Познанський: Народник 60-х рр. // Україна. 1926. № 1;
4. Ротач П. Побутописець Борис Познанський // Український календар: 1971. Варшава, 1970;
5. Короткий В., Ульяновський В. Познанський Борис Станіславович (1841—1906) // 3 іменем Святого Володимира: Київський університет у документах, матеріалах та спогадах сучасників: У 2 кн. Кн. 2. К., 1994;
6. Мелентьев М. Мой час и мое время. Санкт-Петербург, 2001.

Бібліографічний опис:

Познанський Борис Станіславович / П. П. Ротач, О. П. Ротач // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-880459>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).